

5. VONZÁSOK ÉS VÁLASZTÁSOK: POLITIKAI-IDEOLÓGIAI CSOPORTOK MAGYARORSZÁGON (FÁBIÁN ZOLTÁN)

A magyarországi társadalomtudomány egyik legfontosabb kérdése manapság az, hogy miként vesztette el Magyarország azt a helyzeti előnyét, amely a rendszerváltás kezdetekor megvolt a régió más egykori szocialista államhoz képest a gazdasági és társadalmi fejlettség tekintetében (Kolosi and Tóth 2012a). Sokáig úgy tűnt, hogy ez az előny a demokratikus politikai rendszer kiépülése és a piacgazdasági átmenet lezajlásában is megmutatkozik majd. Magyarországra úgy tekintettek, mint a reformok éllovasára, ahol a politikai elitek tárgyalásán és megegyezésén alapuló átmenet szabályozottan, nagyobb társadalmi kataklizmák nélkül megy végbe. A transzformációs válságot gazdasági értelemben valóban sikerült a rendszerváltást követő bő egy évtizedben leküzdeni, a gazdaság teljesítménye és a lakossági reáljövedelmek elérték az 1990-es szintet az ezredfordulóra, igaz megnövekedett társadalmi egyenlőtlenségekkel kísérve. A fellendülésből tehát jelentős társadalmi csoportok kimaradtak, de remény mutatkozott arra, hogy tartós növekedés esetén a leszakadt rétegek is felzárkózhatnak a középosztályokhoz. A 2000-es évek közepére azonban nyilvánvalóvá vált, hogy Magyarország fenntarthatatlan gazdasági pályát választott és a lakossági jóllét sem növekedhet tovább, sőt a reáljövedelmek csökkentek (Oblath and Palócz 2012). A 2008-as gazdasági-pénzügyi világválságot megelőzően Magyarország 2006-ra társadalmi-politikai válságba került. Ennek közvetlen kifejeződése az akkori miniszterelnök beismerése volt. Gyurcsány Ferenc az ún. őszi beszédében elmondta, hogy kormányzás helyett a választások megnyerésén dolgoztak és a társadalmi, gazdasági reformok elodáztatlanok. A beszédet követően évekre politikailag megbénult az ország. Az ellenzék népszavazással meggátolta a kormány reformterveit és előrehozott választásokat szeretett volna elérni. Az erőteljesen megosztott politikai közhangulat 2006 és 2008 között utcai tüntetésekben is megnyilvánult.

Sokak szerint ez a mély politikai megosztottság, a két politikai blokkra szakadtság okolható azért, hogy az egymást váltó politikai elitek nem voltak képesek olyan hosszabb távú célokat megfogalmazni és elfogadtatni, amelyek túlmutatnak a rövid politikai ciklusok diktálta hatalmi logikán (Kolosi and Tóth 2012b). Az is megkérdőjeleződött visszamenőleg, hogy a rendszerváltás valójában az elitek konszenzusán alapult (Körösenyi 2012). A 2000-es évekre ugyanis a bal- és jobboldal adáz küzdelme, a politikai blokkosodás volt jellemző. Egy olyan pártrendszer alakult ki, amely rendkívül stabilnak mutatkozott: alacsony volt a változékonyság (volatilitás) a pártok között, de különösen a politikai blokkok között (Karácsony 2006). A pártok effektív száma nemzetközi összehasonlításban is alacsony volt, vagyis a parlamenti erőter egy nagy baloldali és egy nagy jobboldali párt köré koncentrálódott. A parlamenti választásokon a részvétel viszonylag magas volt, miközben a pártos szavazók aránya is növekedett. Eközben a választók és a pártok ideológiai polarizációja a bal-jobb dimenzió mentén nőtt (Körösenyi 2012). Ez a pártos, polarizált társadalmi töke hiányos kontextusban zajlott: alacsony volt az általánosított bizalom szintje, 2002-től csökkent az intézményi bizalom és alacsony fokú civil aktivitás mutatkozott (Fábián 2012). A túlpolitikizált és tömbösödött politikai élet a személyi kapcsolathálózatokban politikailag homofil mintázatokat alakított ki, vagyis az emberek a hasonló politikai állásponton állók társaságát keresték (Angelusz and Tardos 2005a).

Az ún. „kvázi kétpártrendszer” avagy kétblokk-rendszer nem a semmiből alakult ki a rendszerváltást követően, hanem az ezredfordulóra kristályosodott ki egy háromosztatú pártrendszerből (Kolosi et al. 1991; Körösenyi 1996). A kilencvenes évek első felében ugyanis Magyarországon a pártoknak három nagy csoportja volt megkülönböztethető az első szabad, demokratikus választások nyomán kialakult politikai mezőben. A keresztény-nemzeti pártok (MDF, FKgP, KDNP), a liberális pártok (SZDSZ, Fidesz) és a szocialista-baloldali pártok (MSZP, MSZMP). Az SZDSZ és az MSZP koalícióra lépése és a Fidesz jobboldali fordulata nyomán egy kétosztatú pártrendszer alakult ki. Ezt az átalakulást a magyarországi politikatudományi, politikai-szociológiai szakirodalom

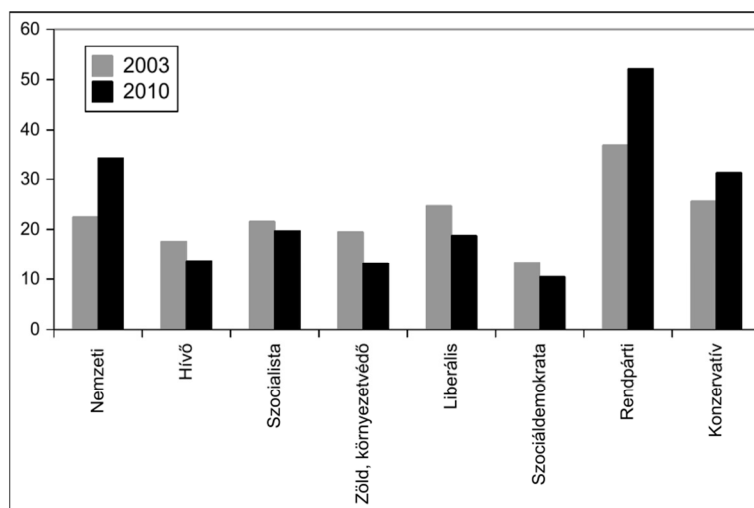
széleskörűen leírta és behatóan elemezte (Soós 2012; Enyedi and Casal Bertoa 2010; Enyedi 2004; Tóka 2005; Angelusz and Tardos 2005b). Az újabb elemzések viszont már a 2010-es választások vízváltató szerepéről szólnak (Enyedi and Benoit 2011). Felmerül a kérdés: véget ért-e a kvázi kétpártrendszer és tényleg Orbán Viktor víziója vált valóra, amely a „centrális politikai erőter”-ről szolt³³? Nem tudjuk tehát, hogy a 2010-es kritikus választás nyomán hosszabb távú vagy csak időleges változás történt a baloldal vereségével. A jelen elemzésben a választók politikai-ideológiai azonosulását tanulmányozva arra a kérdésre keressük a választ, hogy milyen irányba változik a magyarországi pártrendszer, ezen belül pedig arra koncentrálnak, hogy a pártok szavazóbázisai mennyire homogének a politikai-ideológiai azonosulás tekintetében.

5.1. JOBBRA ÁT: IDEOLÓGIAI VÁLTOZÁS 2003-2010

2003-ban már megfigyelhető volt, hogy a választók politikai bal-jobb ideológiai kötődése magyarázta a legnagyobb mértékben a két versengő nagy párt közötti választást. A Fidesz szavazókra ezen felül az erősebb nemzeti identitás volt a jellemző. Ugyanakkor a konzervatív-liberális dimenzióknak is volt kellő magyarázó ereje, legalábbis az SZDSZ-szavazókra a liberális azonosulás volt jellemző (Fábián 2005a).

2010-ben a Magyar Választáskutatási Program keretében a parlamenti választásokat megelőzően újabb lakossági adatfelvételre került sor. A vizsgálat keretében újra lekérdezésre került az a kérdéssor, amely a választók politikai azonosulásaira vonatkozott. A kérdezetteknek nyolc ideológiai címkéből kellett kiválasztaniuk az első és a második leginkább preferált, azaz rájuk illő kategóriát, valamint azt, hogy melyik az, melyet leginkább elutasítanak. A 2003 és 2010 közötti változásokat a pozitívan preferált kategóriák vonatkozásában az 5.1. ábra mutatja.

5.1. ábra Az első két helyen választott politikai-ideológiai kategóriák százalékos aránya

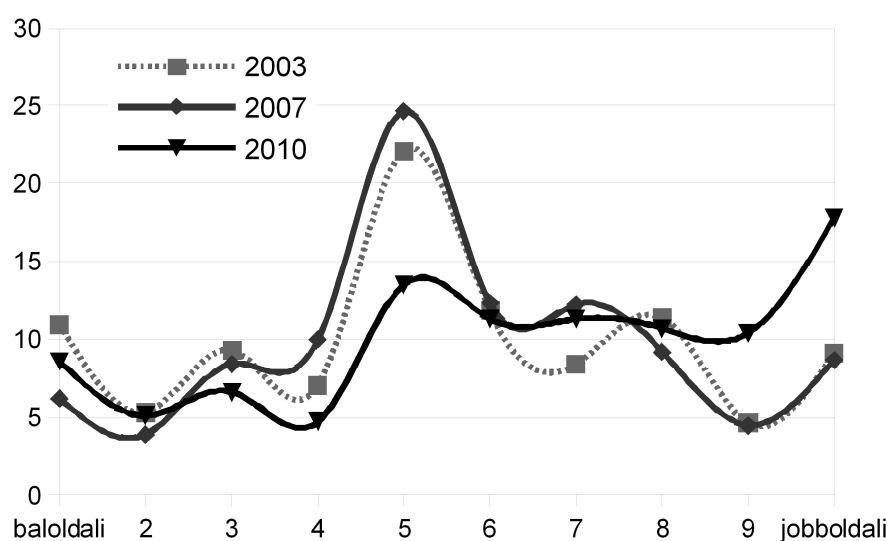
Forrás: Magyar Választáskutatási Program 2003, 2010 lakossági adatfelvételek. Vö. 5.1. táblázat.

³³ „A soron következő választás arról is szól, hogy a magyar politika tizenöt-húsz éve olyan lehet, amelyben egy, a nemzeti ügyek megfogalmazására képes nagy kormányzópart létezik” - mondta Orbán Viktor 2009 szeptemberében Kötcsén a Polgári Magyarorszáért Alapítvány rendezvényén (http://orbanviktork.hu/cikk/a_nemzeti_ugyek_kormanyzasat_kell_megvalositanunk/).

A politikai identitásban bekövetkezett változások előrevetítették a 2010-es parlamenti választás politikai tartalmát. A jobboldalhoz kötődő címkéket („nemzeti”, „konzervatív”) a válaszadók lényegesen magasabb arányban választották, mint a baloldalhoz, vagy a centrumhoz kötődő címkéket. Kivételt jelent viszont az, hogy valamivel csökkent a magukat „hívő”-ként azonosítók aránya. Különösen nagy mértékben növekedett a „rend és stabilitás” híveinek aránya, amely 37 százalékról 52 százalékra nőtt. A rendpártiság már korábban, a 2003-as vizsgálatban is az említett jobboldali identitáskategóriákkal került egy klaszterbe³⁴, vagyis azokkal említették gyakrabban együtt (Fábián 2005).

Ezekkel egyidejűleg a 10 fokú bal-jobb skálán mért ideológiai azonosulásban a Magyar Választáskutató Program adatai szerint jelentős jobbra tolódás történt. (5.2. ábra)

5.2. ábra A választók százalékos megoszlása a tízfokú bal-jobb skálán Magyarországon, 2003–2010

Forrás: Magyar Választáskutató Program adatfelvételek megfelelő évi országos lakossági adatfelvételek.

5.2. PÁRTOKTÓL, POLITIKÁTÓL TÁVOL

2012 őszén a TÁRKI Háztartás Monitor kutatásában szintén szerepelt a politikai-ideológiai identitás kérdésblokk azzal a változtatással, hogy a választható identitáskategóriák körét kibővítettük a „baloldali” és a „jobboldali” címkékkel. Ennek következtében a gyakorisági megoszlások közvetlenül nem összevethetők a korábbi évekével.

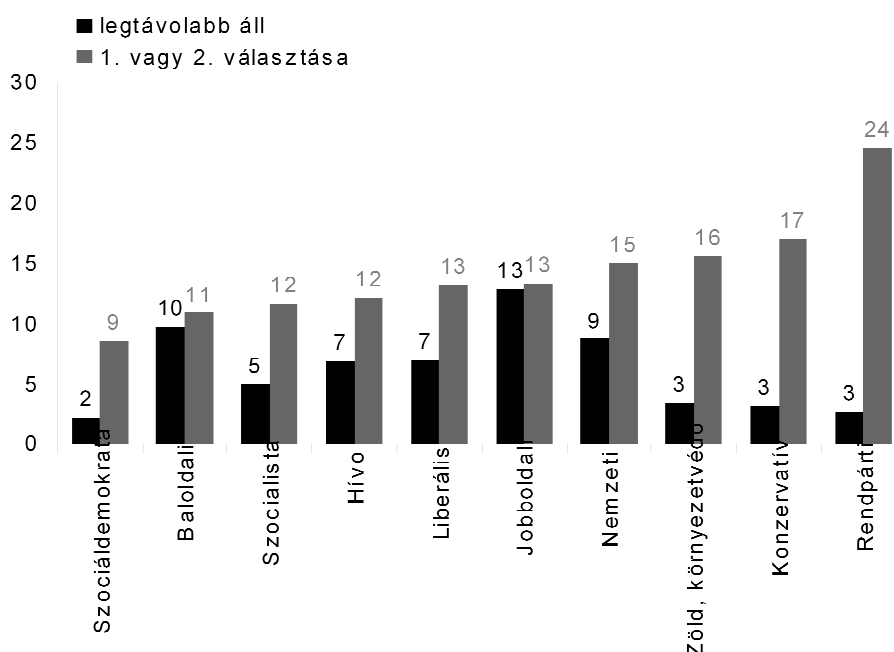
A 18 éves és idősebb népesség 75 százaléka tudott azonosulni a felkínált 10 identitás kategória valamelyikével. 25 százalék nem tudott választani, és ez az arány a 2003-as (7%) és 2010-es (3%) értékekhez képest lényegesen

³⁴ A klaszterelemzés részleteit nem tárgyaljuk, az eredményeket a Függelék 10. és 11. ábrája mutatja.

magasabb. A növekedés okai között említhetjük a lakosság politikai elbizonytalanodását, depolitizálódását, de ismételten emlékeztetünk rá, hogy az adatok az eltérő kérdezési mód miatt nem teljesen összevethetők, így az elbizonytalanodással kapcsolatos feltételezést más adatforrásokkal is össze kell még vetni. Ugyancsak említést érdemel, hogy a Monitor vizsgálatban a szokásosnál is nagyobb bizonytalanságot, látenciát regisztráltunk a pártpreferencia kérdés esetében. A kérdezettek 45 százaléka nem tudta, 15 százalék pedig nem árulta el, kire szavazna „egy most vasárnapi parlamenti választáson”. A mért 60 százalékos látenciával szemben más akkori vizsgálatokban ennek a csoportnak az aránya 50 százalék körül mozgott. A politikai látenciának a magasabb foka a Monitor vizsgálatban összefügghet azzal, hogy most egy igen hosszú egyéni kérdőív legvégén szerepelt a politikai kérdésblokk. Mindenesetre 2012 októberében a magyar lakosság közel kétharmada (64%) úgy gondolta, hogy nem tud olyan parlamenti pártot választani, amelyre aktuálisan szavazna.

Továbbra is a leggyakrabban választott identitáskategória a rendpártiság maradt (24%). Ezt sorrendben a „konzervatív”, a „zöld” és a „nemzeti” kategóriák követik 15-17 százalékos gyakorisággal. (5.3. ábra) Érdekes megfigyelni, hogy „jobboldali”-ként 13 százaléknian definiálták politikai nézeteiket, ugyanakkor 13 százalék választotta ezt mint a legtávolibb, legelutasítottabb kategóriát is. Ezzel a „jobboldali” volt a legelutasítottabb identitáskategória.

5.3. ábra Politikai-ideológiai kategóriák választása és elutasíttósága, 2012 (százalék)

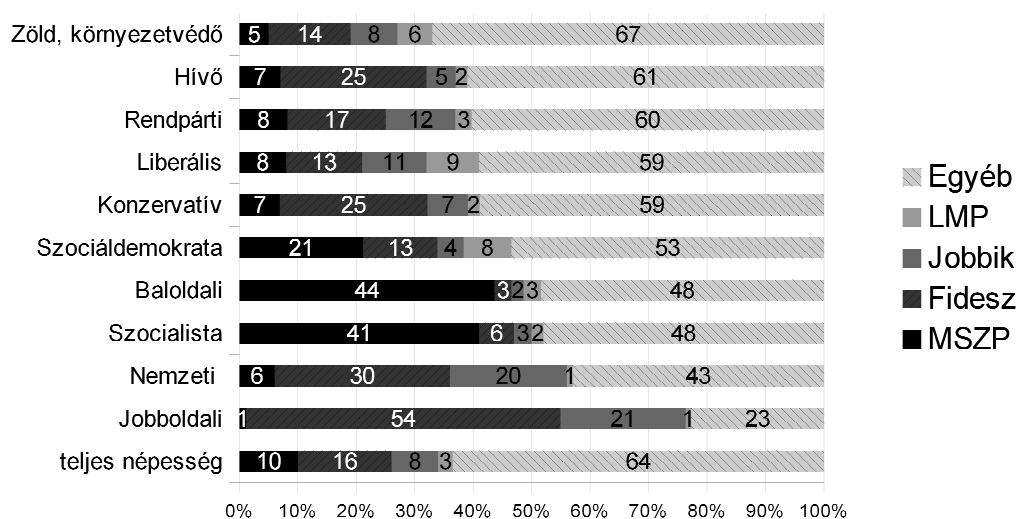
Megjegyzés: Vö. 5.2. táblázat.

A népesség 13 százaléka azonosította magát „jobboldali gondolkodású” emberként. Az ilyen identitással rendelkezők körében a Fidesz szimpatizánsok aránya 54 százalék, a Jobbiké pedig 21 százalék (5.4. ábra). A két jobboldali párt tehát szinte teljesen lefedi ezt a csoportot, az „egyéb” pártpreferenciával rendelkezők aránya mindössze 23 százalék – beleértve a pártokhoz nem kötődő népet is. Összehasonlítva más identitáscsoportokkal ez rendkívül alacsony arány és így azt mondhatjuk, hogy a jobboldali parlamenti pártok hatékonyan szólítják meg a magukat jobboldalinak érzőket. Ugyanakkor nem igaz ez a legnagyobb baloldali

parlamenti pártra, az MSZP-re. A baloldaliak (11%) körében az MSZP népszerűsége 44 százalék, viszont 48 százaléka az egyéb kategóriába tartozik.

A konzervatív azonosulással bírók – arányuk a teljes népességben 17 százalék – körében a Fidesz 25 százalékon áll, szemben a teljes népességen belül megfigyelt 16 százalékos értékkel. A magukat a rend és a stabilitás híveinek vallók köréről elmondható, hogy arányait tekintve ez a legnagyobb csoport (24%) és körükben a Jobbik szavazói felülreprezentáltak (12%). A szociáldemokraták között a szocialista párt vezet (21%), és felülreprezentáltak az LMP szavazók³⁵ (8%) is a teljes népességben megfigyelt arányokhoz képest. A liberális megkérdezettek körében is átlagon felüli az LMP potenciális szavazóinak aránya (9%) és meglepő módon kisebb mértékben a Jobbik tábora is (11%)³⁶. A környezetvédők (16%) az a csoport, amelyik a legkevésbé talál parlamenti pártot magának: körükben az LMP 6 százalékos népszerűségnek örvend, 67 százalék viszont az egyéb kategória, vagyis nem tudnak parlamenti erőt megnevezni. A „szocialista” identitású (12%) kérdezettek 41 százaléka szavazna a szocialista pártra, majdnem olyan magas arányban (44%), mint a baloldali identitásúak. A magukat hívőként azonosítók aránya 12 százalék. Számukra a legszimpatikusabb párt a Fidesz, 25 százaléka szavazott volna rájuk. Az MSZP és a Jobbik egyaránt alulreprezentáltak a „hívők” körében. Az „erős nemzeti érzésű emberek” csoportja 15 százalékot tesz ki; ebben a kategóriában a két jobboldali párt, a Fidesz (30%) és a Jobbik (20%) vezet.

5.4. ábra Politikai-ideológiai csoportok pártpreferenciái (százalékok)

Megjegyzés: Vö. 5.3. táblázat. Az ábra az adott identitáskategóriát első vagy második helyen választók pártpreferenciáit mutatja.

³⁵ Az adatfelvétel idején – 2012. október – a Lehet Más a Politika (LMP) még előtte volt a Párbeszéd Magyarországért platform megalakulásának és az azt követő pártszakadásnak, kiválásnak.

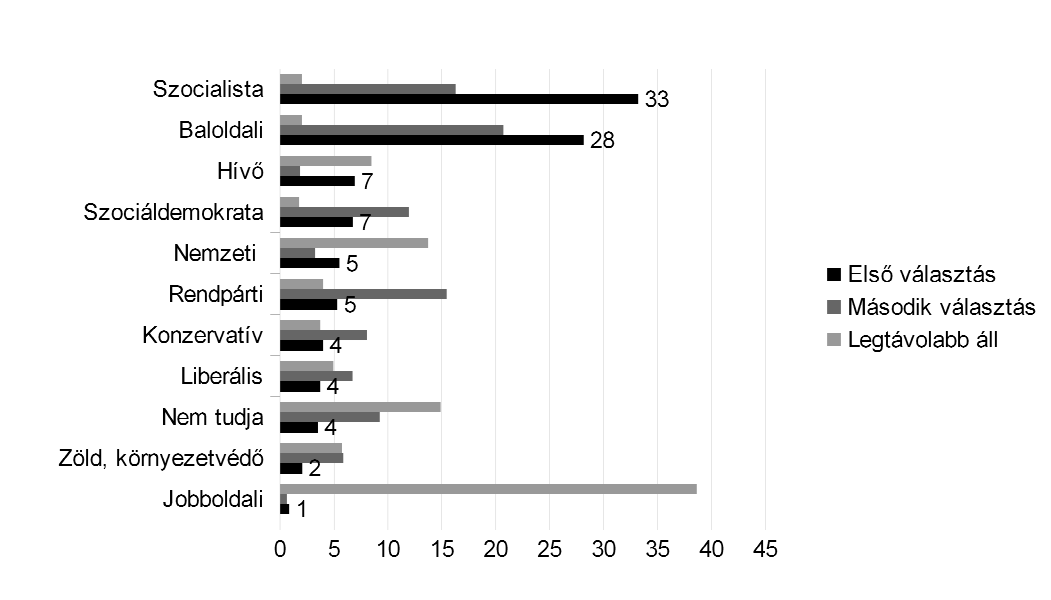
³⁶ Ennek oka a kérdés szövegében rejlő konnotáció is lehet, hiszen nem egyszerűen „liberális”, hanem „liberális, szabad gondolkodású emberek” szerepelt a címkén.

5.3. PÁRTOK ÉS A SZAVAZÓK ÉRTÉKAZONOSULÁSAI

A következőkben a kérdést az ellenkező oldalról közelítjük meg. Milyen azonosulás jellemzi az egyes pártpreferencia csoportokat? Az árnyaltabb kép kedvéért külön vizsgáljuk, hogy mely kategóriákat választottak első, illetve második helyen, valamint melyeket utasították el.

A szocialista párt szavazói (10%) legnagyobb arányban első helyen a „szocialista” (33%) és a „baloldali” címkéket (28%) választották (5.5. ábra), a legtávolabb tőlük a „jobboldali” és a „nemzeti” kategóriák állnak, egy politikai-ideológiai azonosulás tekintetében ők a legegységesebbek. A homogenitás azonban lehet, hogy nem szolgálja a párt szavazói bázisának bővítését. Második választásuk gyakorlatilag ugyanaz, de a sorrend más: elsőként „baloldaliak” (21%), másodikként pedig „szocialisták” (16%), érdekes viszont hogy harmadik leggyakoribb második preferencia a „rendpártiság” (15%), rögtön ezt követően pedig a „szociáldemokrata” (12%).

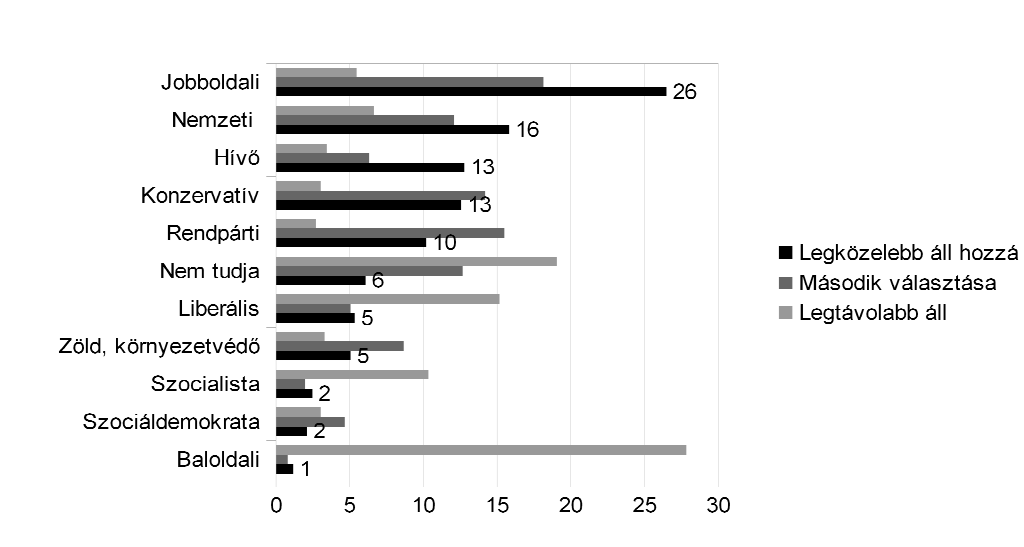
5.5. ábra Az MSZP potenciális szavazóinak politikai-ideológiai azonosulása (százalékok)

Megjegyzés: Vö. 5.4. táblázat.

A Fidesz-szavazók politikai-ideológiai azonosulása szinte az MSZP-szavazók identitásmintázatának inverze. Ők mindenképp először „jobboldaliak” (26%), „nemzetiek” (16%), de magasabb arányban választották a „hívő” (13%) és „konzervatív” (13%) kategóriákat is. Második választásuk is legmagasabb arányban a „jobboldali” (18%), de ezt követően már a „rendpártiság” (15%) következik. Legtávolabb tőlük a „baloldaliak” (28%) és a „liberálisok” (15%) állnak, harmadik legelutasítottabb kategória (10%) a „szocialista” (5.6. ábra).

5.6. ábra A Fidesz potenciális szavazóinak politikai-ideológiai azonosulása (százalékok)

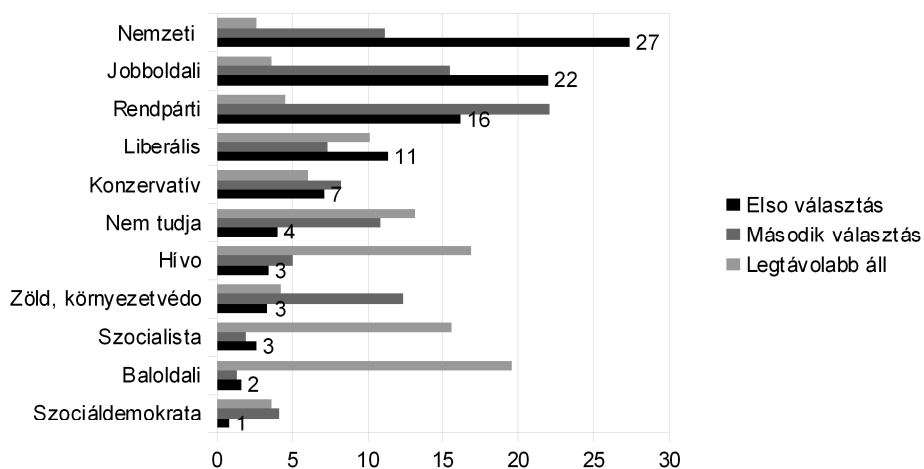

Megjegyzés: Vö. 5.5. táblázat.

A Jobbik-szavazók első választásai sorrendben: nemzeti (27%), jobboldali (22%) és rendpárti (16%). Megfigyelhető az az érdekesség, hogy egytizedük (11%) „liberális, szabad gondolkodó”-nak vallja magát leginkább. Mint korábban jeleztük, fontos ebben a címkében az, hogy „szabadgondolkodó”, hiszen a Jobbik politikusi rendre a liberálisok ellenében definiálják pártjuk politikáját. Második választásuk során leggyakrabban a „rend és stabilitás hívei”-nek és „jobboldalinak” mondják magukat. A legtávolabb a „baloldali”, a „hívő” és a „szocialista” kategóriák állnak tőlük (5.7. ábra).

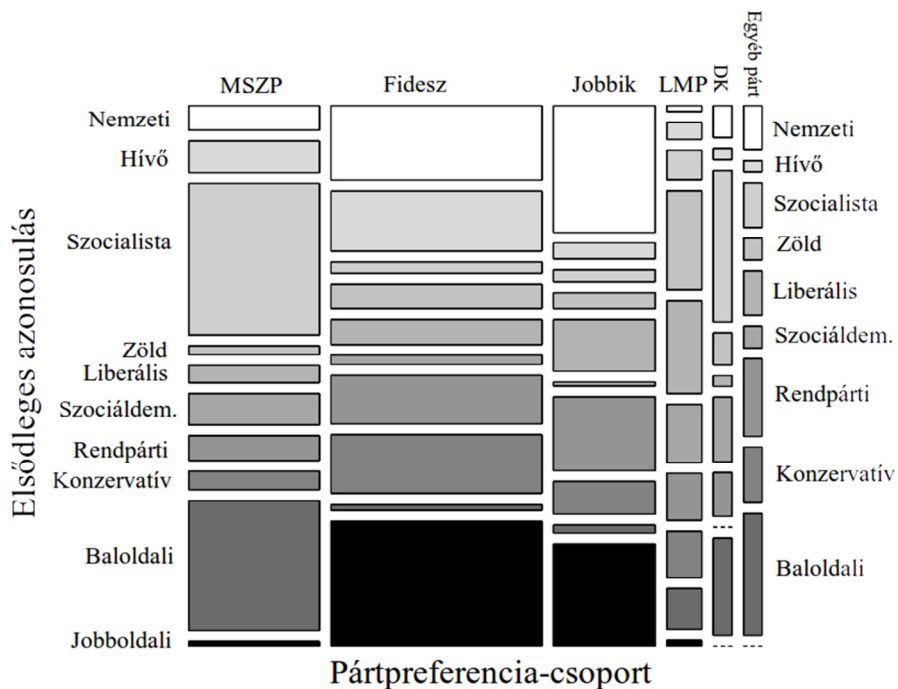
Összefoglalásként a pártpreferencia-csoportok – ideértve a bizonytalan, választani nem tudók körét és a válaszmegtagadókat – elsődleges azonosulását az 5.8. és az 5.9. ábrán foglaltuk össze olyan mozaik diagramokon, melyek jól érzékeltetik a csoportok nagyságát is.

5.7. ábra A Jobbik potenciális szavazóinak politikai-ideológiai azonosulása (százalékok)

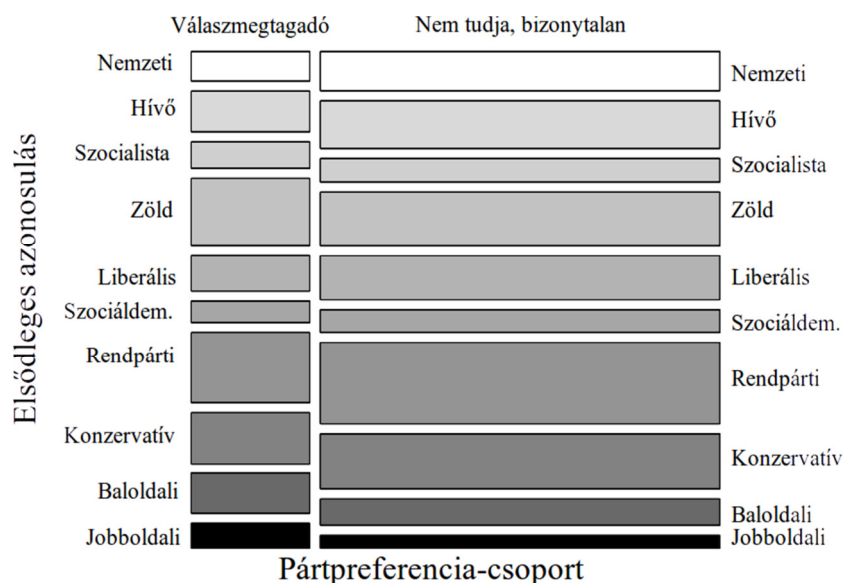
Megjegyzés: Vö 5.6. táblázat.

5.8. ábra A pártot választani tudók politikai-ideológiai azonosulása

Megjegyzés: az identitáskategóriát választani tudók körében.

5.9. ábra A válaszmegtagadók és a bizonytalanok politikai-ideológiai azonosulása

Megjegyzés: Az identitáskategóriát választani tudók körében.

5.4. ÖSSZEFOGLALÁS

2012-ben és az azt megelőző évtized folyamán egyaránt a leggyakrabban választott politikai azonosulás a rendpártiság („rend és stabilitás híve”) volt. A rendpárti identitás a jobboldali identitáscímkékkel (nemzeti, konzervatív) jár együtt. 2010-ben, a választásokat megelőzően volt a legmagasabb arányú (52%) a magukat rendpártiaknak vallók aránya.

2003 és 2010 között egy politikai jobbratolódás zajlott le Magyarországon, amely már a 2010-es választást megelőzően megmutatkozott a bal-jobb skála szerinti azonosulásban, valamint a jobboldalhoz kapcsolódó ideológiai választásokban. Miközben a politikai közép elolvadt, megnövekedett a „nemzeti” és a „konzervatív” identitással rendelkezők köre.

2012 októberében – a Háztartás Monitor vizsgálat idején – kimagasló politikai elbizonytalanodás volt jellemző. Ez megmutatkozott a határozott pártpreferenciával rendelkezők alacsony, valamint a politikai-ideológiai azonosulással nem rendelkezők magas arányában (25%) is.

IRODALOM

- Angelusz, Róbert, and Róbert Tardos. 2005a. "A Választói tömbök rejtett hálózata." In *Törések, hálók, hidak. választói magatartás és politikai tagolódás*, 65–160. Budapest: Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány.
- Angelusz, Róbert, and Róbert Tardos, eds. 2005b. *Törések, Hálók, Hidak. Választói magatartás és politikai tagoltság Magyarországon*. Budapest: Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány.
- Enyedi, Zsolt. 2004. "A voluntarizmus tere. A pártok szerepe a törésvonalak kialakulásában ." *Századvég* 9 (3): 3–27.
- Enyedi, Zsolt, and Kenneth Benoit. 2011. "Kritikus Választás 2010. A magyar pártrendszer átrendeződése a bal-jobb dimenzióban." In *Új képlet. Választások Magyarországon, 2010.*, ed. Zsolt Enyedi, Andrea Szabó, and Róbert Tardos, 17–42. Budapest: Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány.
- Enyedi, Zsolt, and F Casal Bertoa. 2010. "Pártverseny-mintázatok Kelet-Közép-Európában (1990–2009)." *Politikatudományi Szemle* 19 (1): 7–30.
- Fábián, Zoltán. 2005a. "Törésvonalak és a politikai ideológiai azonosulás szerepe a pártszimpátiák magyarázatában." In *Törések, hálók, hidak. választói magatartás és politikai tagolódás*, ed. Róbert Angelusz and Róbert Tardos, 207–242. Budapest: Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány.
- . 2005b. "Törésvonalak És a Politikai Ideológiai Azonosulás Szerepe a Pártszimpátiák Magyarázatában." In *Törések, Hálók, hidak. választói magatartás és politikai tagolódás*, ed. Róbert Angelusz and Róbert Tardos, 207–242. Budapest: Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány.
- . 2012. "Pártrendszer és a társadalmi kohézió jelzőszámai Magyarországon." In *Társadalmi Riport 2012*, ed. Tamás Kolosi and István György Tóth, 293–313. Budapest.
- Karácsony, Gergely. 2006. "Árkok és légvárak. A választói viselkedés stabilizálódása Magyarországon." In *A 2006-os országgyűlési választások. Elemzések és adatok.*, ed. Gergely Karácsony, 59–103. Budapest: Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány.
- Kolosi, Tamás, Iván Szelényi, Szonja Szelényi, and Bruce Western. 1991. "Politikai mezők a posztkommunista átmenet korszakában." *Szociológiai Szemle* 1: 5–34.
- Kolosi, Tamás, and István György Tóth, eds. 2012a. *Társadalmi Riport 2012*. Budapest: TÁRKI Társadalomkutatói Intézet Zrt.
- Kolosi, Tamás, and István György Tóth. 2012b. "Előszó." In *Társadalmi Riport 2012*, ed. Tamás Kolosi and István György Tóth, 7–15. Budapest: TÁRKI Társadalomkutatói Intézet Zrt.
- Körösényi, András. 1996. "Nómenklatúra és vallás - törésvonalak és pártrendszer Magyarországon." *Századvég Új foljam* (1): 67–93.
- . 2012. "A politikai polarizáció és következményei a demokratikus elszámoltatásra". Budapest.
- Oblath, Gábor, and Éva Palócz. 2012. "Sérülékeny gazdaság: sérülékeny állam, sérülékeny háztartások." In *Társadalmi Riport 2012*, ed. Tamás Kolosi and István György Tóth, 93–114. Budapest: TÁRKI Társadalomkutatói Intézet Zrt.
- Soós, Gábor. 2012. "Kétblokkrendszer Magyarországon." In *Van irány? Trendek a magyar politikában*, ed. Zsolt Boda and András Körösényi, 14–40. Budapest: MTA TK PTI, Új Mandátum.
- Tóka, Gábor. 2005. "A törésvonalak, a pártok és az intézményrendszer." In *Törések, hálók, hidak. választói magatartás és politikai tagolódás*, ed. Róbert Angelusz and Róbert Tardos, 243–322. Budapest: Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány.

5.1. táblázat Az első két helyen választott politikai-ideológiai kategóriák százalékos aránya

	2003	2010
Nemzeti	22	34
Hívő	18	14
Szocialista	22	20
Zöld, környezetvédő	20	13
Liberális	25	19
Szociáldemokrata	13	10
Rendpárti	37	52
Konzervatív	26	31

Forrás: Magyar Választáskutató Program 2003, 2010 lakossági adatfelvételek (www.valasztaskutatas.hu).

Megjegyzés: A kérdés szövege a következő: „A kártyalapra olyan különféle felfogású embereket írtunk, amilyenek Magyarországon manapság előfordulnak. Kérem, válassza ki közülük azt az egyet, amelyik a legközelebb áll az Ön felfogásához, nézeteihez. [MIUTÁN VÁLASZTOTT:] És másodikként melyiket választaná? [MIUTÁN VÁLASZTOTT:] És melyik áll legtávolabb Öntől? VÁLASZTHATÓ KATEGÓRIÁK: (1) erős nemzeti érzésű emberek; (2) hívő emberek; (3) szocialista gondolkodású emberek; (4) zöldek, környezetvédők; (5) liberális, szabad gondolkodású emberek; (6) szociáldemokrata felfogású emberek; (7) a rend és a stabilitás hívei; (8) konzervatív, hagyománytisztelő emberek.

5.2. táblázat Politikai-ideológiai kategóriák választása és elutasíthatósága, 2012 (százalék)

	Legtávolabb áll	Nem választotta	1. vagy 2. választása	Összesen
Nemzeti	9	76	15	100
Hívő	7	81	12	100
Szocialista	5	83	12	100
Zöld, környezetvédő	3	81	16	100
Liberális	7	80	13	100
Szociáldemokrata	2	89	9	100
Rendpárti	3	73	24	100
Konzervatív	3	80	17	100
Baloldali	10	80	11	100
Jobboldali	13	74	13	100

5.3. táblázat Politikai-ideológiai csoportok pártpreferenciái, 2012

	Százalék							N
	MSZP	Fidesz	Jobbik	LMP	Egyéb	Összesen	Választotta*	
teljes népesség	10	16	8	3	64	100	-	3037
Nemzeti	6	30	20	1	43	100	15	453
Hívő	7	25	5	2	61	100	12	365
Szocialista	41	6	3	2	48	100	12	352
Zöld, környezetvédő	5	14	8	6	67	100	16	472
Liberális	8	13	11	9	59	100	13	400
Szociáldemokrata	21	13	4	8	53	100	9	259
Rendpárti	8	17	12	3	60	100	24	743
Konzervatív	7	25	7	2	59	100	17	515
Baloldali	44	3	2	3	48	100	11	329
Jobboldali	1	54	21	1	23	100	13	404

*Első helyen, illetve második helyen választotta.

5.4. táblázat Az MSZP potenciális szavazóinak politikai-ideológiai azonosulása, 2012

	Első választás		Második választás		Legtávolabb áll	
	Százalék	N	Százalék	N	Százalék	N
Nemzeti	5	16	3	10	14	40
Hívő	7	20	2	5	8	25
Szocialista	33	97	16	48	2	6
Zöld, környezetvédő	2	6	6	17	6	17
Liberális	4	11	7	20	5	15
Szociáldemokrata	7	20	12	35	2	5
Rendpárti	5	16	15	45	4	12
Konzervatív	4	12	8	24	4	11
Baloldali	28	83	21	61	2	6
Jobboldali	1	3	1	2	39	113
Nem tudja	4	10	9	27	15	44
Összesen	100	294	100	294	100	294

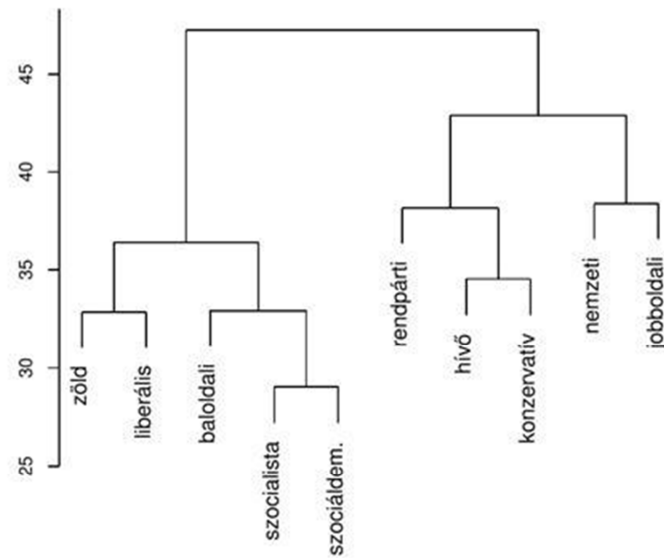
5.5. táblázat A Fidesz potenciális szavazóinak politikai-ideológiai azonosulása, 2012

	Első választás		Második választás		Legtávolabb áll	
	Százalék	N	Százalék	N	Százalék	N
Nemzeti	16	77	12	59	7	32
Hívő	13	62	6	31	3	17
Szocialista	2	12	2	10	10	50
Zöld, környezetvédő	5	25	9	42	3	16
Liberális	5	26	5	25	15	74
Szociáldemokrata	2	10	5	23	3	15
Rendpárti	10	50	15	75	3	13
Konzervatív	13	61	14	69	3	15
Baloldali	1	6	1	4	28	135
Jobboldali	26	129	18	88	5	27
Nem tudja	6	30	13	62	19	93
Összesen	100	487	100	487	100	487

5.6. táblázat A Jobbik potenciális szavazóinak politikai-ideológiai azonosulása, 2012

	Első választás		Második választás		Legtávolabb áll	
	Százalék	N	Százalék	N	Százalék	N
Nemzeti	27	63	11	26	3	6
Hívő	3	8	5	12	17	39
Szocialista	3	6	2	4	16	36
Zöld, környezetvédő	3	8	12	28	4	10
Liberális	11	26	7	17	10	23
Szociáldemokrata	1	2	4	10	4	8
Rendpárti	16	37	22	51	5	10
Konzervatív	7	16	8	19	6	14
Baloldali	2	4	1	3	20	45
Jobboldali	22	51	16	36	4	8
Nem tudja	4	9	11	25	13	30
Összesen	100	231	100	231	100	23

5.10. ábra Az identitáskategóriák fadiagramja (dendrogram) – hierarchikus klaszterelemzés, 2012

Megjegyzés: Agglomeratív klaszterelemzés Ward módszerrel a bevont változók standardizált (z) formájának Euklideszi távolságai alapján.